

ORTADOğU GÜNDEMİ

20-26 Haziran 2022

2022

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye

BM Genel Sekreteri Antonio Guterres, Güvenlik Konseyinde sınır ötesi operasyonlar yoluyla kuzeybatı Suriye’de milyonlarca kişiye hayat kurtaran yardım ulaştırılan 2585 sayılı kararı 12 ay daha yenileme çağrısında bulundu. Genel Sekreter, BM ve ortakları tarafından yürütülen insani müdahalenin daha fazla desteğe ihtiyaç olduğunu söyledi. Buna ek olarak, büyükelçiler Suriye’deki savaşan tarafları müzakere masasına gelmeye teşvik etmek için ellerinden gelen her şeyi yapmaya çağrıldı. Guterres, Suriye’deki insani trajediyi sona erdirmenin tek yolunun ülke çapında bir ateşkes ve Suriye halkının kendi geleceğini belirlemesini sağlayacak siyasi bir çözüm olduğunu dile getirdi.¹

BM temsilcisi Philip Leclerc, haftada yaklaşık 800 Suriyeli mültecinin kendi isteğiyle Türkiye’den ülkesine döndüğünü ama koşulların çok sayıda kişinin dönüşüne elverişli olmadığını söyledi.² BM Mülteci Örgütünün Mısır, Lübnan, Ürdün ve Irak’ta yaşayan Suriyeli mültecileri yokladığı ankette yüzde 92,8 gibi büyük bir çoğunluğun önümüzdeki 12 ay içinde Suriye’ye dönmeyi düşünmedikleri ortaya çıktı.³

Mısır’dan Lübnan’a yıllık 720 milyon metreküp gazın taşınmasına ilişkin anlaşmaya imza atıldı. Anlaşma, bir boru hattı üzerinden Lübnan’ın kuzeyindeki Deyr Ammar elektrik santraline pompalanacak gazla günlük dört saate eş değer elektrik verecek.⁴

Reuters’a verilen demeçte Filistinli İslamcı grup Hamas’ın 10 yıl sonra Suriye ile bağlarını yeniden kurmaya karar verdiği belirtildi. İsminin açıklanmasını istemeyen kaynaklar, iki tarafın bu amaca ulaşmak için çok sayıda “yüksek profilli toplantı” düzenlediğini söyledi.⁵

• Suriye Rejimi

Suriye Savunma Bakanlığı, Rakka ve Humus şehirlerini birbirine bağlayan otoyolda sivil bir otobüsün hedef alındığını söyledi. Saldırıda en az 11 asker ve 2 sivil öldü. Suriye İnsan Hakları Gözlemevi, IŞİD hücrelerinin Rakka çölündeki askerî bir otobüse saldırdığını söyledi. Saldırısı şu ana kadar üstlenen olmadı.⁶

Suriye İnsan Hakları Gözlemevi 23 Haziran Perşembe günü yaptığı açıklamada, IŞİD’in Suriye’nin doğusunda bir gün içinde dokuz rejim yanlısı savaşçıyı öldürdüğünü söyledi. 9 kişinin

1 <https://news.un.org/en/story/2022/06/1120862>

2 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3716481/bm-temsilcisi-haftada-800-suriyeli-turkiyeden-ülkesine-dönüyor-sartlar-daha>

3 <https://www.al-monitor.com/originals/2022/06/un-majority-syrian-refugees-dont-plan-go-home-within-year>

4 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3716571/lubnan-suriye-ve-mısır-dan-doğalgaz-tedarik-anlaşması>

5 <https://www.reuters.com/world/middle-east/hamas-restore-syria-ties-after-10-years-dispute-sources-say-2022-06-21/>

6 <https://www.aljazeera.com/news/2022/6/20/killed-in-northern-syria-bus-attack>

yalnızca bu hafta IŞİD saldırılarında öldürülen 30 Suriye askeri ve müttefik savaşçı arasında olduğu belirtildi.⁷

• Fırat'ın Doğusu

Suriye'nin kuzeydoğusundaki El Hol Kampı'nda bir hafta içinde 5 cinayet meydana geldi. Kampın güvenliğinden sorumlu yetkililer, çoğunluğu Iraklı mülteci ve yerinden edilmiş Suriyelilerden oluşan yaklaşık 56 bin kişinin yaşadığı El Hol Kampı'nda işlenen suçların çoğunu IŞİD'e bağlı aktif ağlar ve uyuyan hücrelerin yaptığına inandıklarını kaydetti.⁸

Al-Monitor'da yer alan bir habere göre, İran Devrim Muhafızları (DMO) Suriye'deki operasyonlara karşı koymak için kısa bir süre önce Halep'te birleşik bir askerî yapı oluşturdu. Haberde DMO'nun, Suriye rejimi güçleri ve Suriye Demokratik Güçleri (SDG) unsurları, İran yanlısı milisler ve Rus uzmanların yer aldığı, "Kuzey Fırtınası" adlı ortak bir askerî operasyon odası oluşturduğu belirtildi. Operasyon odası karargâhının Halep'in kuzey kırsalındaki Hardatin bölgesinde olduğu aktarılan haberde, söz konusu oluşumun Suriye'nin kuzeyindeki operasyonlara karşı koymak amacıyla kurulduğu ifade edildi.⁹

Türkiye'nin Suriye Demokratik Güçleri'ne (SDG) yönelik askerî operasyon düzenleme hazırlıkları, Suriye'nin kuzeydoğusundaki uluslararası ve yerel güçlerin pozisyonlarını yeniden belirlemesine neden oldu. Rusya'nın, belkemiğini Halk Savunma Birlikleri'nin (YPG) oluşturduğu SDG'ye, Suriye ordusuyla entegre olması için baskı yaptığı öğrenildi. Şam yönetimi ise Dışişleri Bakanı Faysal Mikdad aracılığıyla, iş birliği yapmaması durumunda SDG'nin akıbetinin de Suriye halkı ve ordusu tarafından imha edilen diğer terör örgütleriyle aynı olacağı tehdidinde bulundu.¹⁰

Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi, Suriye'ye yapılan insani yardımların sürdürülmesi gündemiyle New York'ta bir toplantı yaptı. Toplantıda Suriye'nin kuzeydoğusundaki insani durum ve Türkiye'nin bölgeye yönelik yeni bir askerî operasyon düzenleme ihtimali gündeme gelmedi.¹¹

SDG, terör örgütü IŞİD mensubu bazı tutukluların Rakka merkez hapisanesinden firar ettiği yönündeki haberleri yalanladı. Suriye İnsan Hakları Gözlemevi (SOHR) ise SDG'nin kontrolünde altında bulunan Rakka'daki IŞİD'li tutukluların isyan başlattığını ve bir kısmının hapisaneden firar etmeyi başardığını bildirdi.¹²

7 <https://www.voanews.com/a/is-kills-9-pro-regime-fighters-in-eastern-syria-monitor-says-/6630273.html>

8 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3721451/suriye'deki-hol-kampi'nda-bir-hafta-icinde-5-cinayet>

9 <https://www.al-monitor.com/originals/2022/06/kurdish-syrian-iranian-forces-coordinate-ahead-turkish-operation>

10 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3710571/esed-guclerinin-turkiye-suriye-siniri-boyunca-konuslandirilmasini-teklif-eden>

11 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/230620223>

12 <https://www.syriahr.com/en/256395/>

• İdlîb ve Harekât Bölgeleri

Kilis Emniyet Müdürlüğü İstihbarat Şube Müdürlüğü ve Suriye Görev Gücü ekipleri, 21 Haziran'da Suriye'nin kuzeyindeki Fırat Kalkanı Harekâtı bölgesi Cerablus sınır hattında bulunan El Humran köyü civarına, sansasyonel eylemde kullanılmak üzere PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü mensuplarınca bomba yüklü kamyon bırakıldığı istihbaratını aldı. Kamyonu tespit eden ekipler, bölgeye bomba imha ekiplerini yönlendirdi. Güvenlik önlemlerinin alınmasının ardından bomba yüklü kamyon, kontrollü olarak imha edildi.

Türkiye sınırına 18 kilometre uzaklıktaki Tel Rıfat ilçesini 6 yılı aşkın süredir işgalinde tutan YPG/PKK, sivil yerleşimleri hedef almayı sürdürdü. YPG/PKK'lı teröristler, gece geç saatlerde Tel Rıfat'ın doğusunda Mare ilçesindeki sivil yerleşimlere füze saldırısı gerçekleştirdi. Muhaliflerin kontrolündeki ilçeye yapılan terör saldırısında can kaybı olmadı. Terör örgütünün saldırısı üzerine cephe hattındaki Suriye Millî Ordusu (SMO) mensupları teröristlerle çatıştı. SMO mensupları hafif ve ağır silahlarla teröristlerin mevzilerini hedef aldı.¹³

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Başbakanı Mustafa el-Kazîmi, Bağdat'ın Riyad ve Tahran arasında arabuluculuk yapma çabalarının bir parçası olarak Suudi Arabistan Veliâht Prens Muhammed bin Salman ile bir araya geldi.¹⁴ Muhammed bin Selman ve Kazîmi'nin ikili ilişkiler ve ortak iş birliği fırsatlarını görüştüğü bildirildi. Bölgesel güvenlik ve istikrarın desteklenmesine ve güçlendirilmesine katkıda bulunacak bir dizi konuda görüş alışverişinde bulunuldu. Görüşmede Kazîmi'ye Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin, Ulusal İstihbarat Teşkilatı Müsteşarı Mecid Ali Hüseyin, Başbakanlık Özel Dairesi Müdürü Ahmet Necati ve Protokol İşlerinden Sorumlu Başbakanlık Danışmanı Hüseyin Raşid eş-Şeyh eşlik etti.¹⁵

İran Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi, resmî ziyaret için Tahran'a gelen Irak Başbakanı Kazîmi ile ekonomik ve bölgesel meseleleri ele aldı.¹⁶ Komşu ülkeler arasında en fazla Irak'la yakın ilişkiye sahip olduklarını vurgulayan Reisi, görüşmede ekonomik ilişkilerin artırılması kararı alındığını ifade etti.¹⁷ Irak Başbakanı Mustafa el-Kazîmi, Suudi Arabistan'ı ziyaretinden bir gün sonra 26 Haziran pazar günü ziyaret ettiği Tahran'da yaptığı açıklamada, İran ve Irak'ın Ortadoğu'da istikrar arama konusunda mutabık olduklarını söyledi.¹⁸ Ayrıca İran Dışişleri

13 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tel-rifatta-yuvalanan-ypg-pkk-suriyenin-kuzeyindeki-mare-ilcesine-saldirdi/2619830>

14 <https://www.france24.com/en/live-news/20220626-saudi-crown-prince-iraq-pm-discuss-regional-stability>

15 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3726356/suudi-arabistan-veliaht-prensi-ile-irak-basbakani-kazimi-bölgesel-güvenlik>

16 <https://ina.iq/eng/20328-iran-al-kadhimi-conveyed-to-iran-points-from-saudi-arabia-regarding-bilateral-talks.html>

17 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Raisi-Iraq-and-Iran-have-a-deep-history-that-stems-from-culture-and-belief>

18 <https://www.reuters.com/world/middle-east/iraqi-pm-arrives-iran-after-saudi-visit-push-revival-tehran-riyadh-talks-2022-06-26/>

Bakanı Hüseyin Amir Abdullahiyan, ülkesinin, İran ve Suudi Arabistan büyükelçiliklerinin yeniden açılmasını desteklediğini ifade etti.¹⁹

Irak Parlamentosunda yapılan olağanüstü oturumda daha önce istifa eden Sadr Bloku'nun 73 milletvekili yerine gelen 64 milletvekili yemin ederek görevlerini devraldı. Geri kalan kişilerden 7'sinin Sadr Bloku'ndan aday gösterilmeleri sebebiyle yemin etmeyeceği belirtildi.²⁰

İspanya'nın Irak Büyükelçisi Pedro Martinez Avial, Irak'taki mevcut durum, Erbil-Bağdat ilişkileri ve Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) ile ilişkileri hakkında konuştu. İspanyol Büyükelçi Avial, Irak'ın somut bir programa sahip yeni bir hükûmete ihtiyacı olduğunu söyledi. Avial, konuşmasında; su sorunu, ekonomik reformlar, kamu sektörüne bağımlılığı azaltmak için özel sektöre destek, sağlık sektöründe reform meselelerinin yanı sıra terör örgütü IŞİD'e karşı mücadele gibi çeşitli konuların Irak'ın gündeminde olduğunu belirtti.²¹

İtalya'nın Bağdat Büyükelçisi Maurizio Greganti, verdiği röportajda petrol üretiminde Irak'ın İtalya için üçüncü tedarikçi ülke olduğunu ve bu yüzden ülkenin güvenliğine özel önem verdiklerini belirterek, Irak'ın bölgesel istikrar konusunda anahtar olduğu söyledi. İtalyan Büyükelçi, Erbil ve Bağdat'ın petrol ve gaz yasasına ilişkin çıkmazı kendilerinin çözmesi gerektiğini belirtti.²²

Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) Başkanı Mesut Barzani Fransa'nın Erbil Başkonsolosu Olivier Decottignies'i kabul etti. Görüşmede Irak'ın siyasi durumunun yanı sıra Suriye'deki siyasi gelişmeler, güvenlik konuları ve Kürtlerin geleceği değerlendirildi.²³

Mısır Su Kaynakları ve Sulama Bakanı Muhammed Abdel Ati, Mısır heyetinin Irak ziyaretinin sonuçlarını görüşmek üzere bakanlık liderleriyle bir toplantı yaptı. Toplantıda Irak'ta Bahr el-Baqar arıtma tesisine benzer bir arıtma tesisi kurulmasına yönelik bir çalışma gözden geçirildi. Plan, üç Irak vilayetindeki (Nasiriye, Divaniye ve Basra) su sıkıntısına karşı Fırat Nehri'ndeki suyu arıtmayı amaçlıyor.²⁴

• Güvenlik

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) merkezli enerji şirketi Dana Gas'ın işlettiği Kor Mor sahasına füze saldırısı düzenlendi.²⁵ Süleymaniye'de bulunan Kor Mor sahasına bir hafta içerisinde üç defa füze saldırısı gerçekleştirildi. Saldırıların sonucu can kaybı ya da yaralanma olmadı

19 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Iranian-MoF-Tehran-supports-the-reopening-of-embassies-in-Iran-and-Saudi-Arabia>

20 <https://www.basnews.com/tr/babat/761468>

21 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/230620225>

22 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/200620227>

23 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/79368-Bascan-Barzani-Fransa-Basconsolosu-yla-Irak-ve-Suriye-yi-gorustu>

24 <https://www.zawya.com/en/business/energy/egypts-irrigation-minister-reviews-water-cooperation-agreements-with-iraq-pmsios0x>

25 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/missiles-hit-khor-mor-gas-field-in-northern-iraq/2620137>

belirtilmiştir.²⁶ Saldırıları üstlenen bir aktör olmazken Dana Gas, sahadaki genişletme projelerinden birini geçici olarak askıya aldığı açıkladı.²⁷

Irak Ordusu 8. Tümen 45. Tugayı, Kerkük vilayetinde operasyon başlattı. Irak Ortak Operasyonlar Komutanlığı IKBY Temsilcisi Tümgeneral Abdulhalik Talat, operasyonun, Çemçemal'in Kadir Karami nahiyesindeki Kormor gaz sahasına yapılan füzeli saldırıların ardından gerçekleştiğini açıkladı.²⁸ BAE merkezli Dana Gas ve Hilal Petrol şirketlerinin gaz üretimi yaptığı Kor Mor Gaz Sahası, Süleymaniye'nin Çemçemal ilçesinde bulunuyor.

Millî İstihbarat Teşkilâtı (MİT), Irak'ın kuzeyindeki Gara'da 17 ve 21 Haziran'da gerçekleştirdiği iki ayrı operasyonda 5 teröristi etkisiz hâle getirdi.²⁹ Kandil'in talimatı ile Süleymaniye'ye giden PKK'nın sözde üst düzey yöneticisi olan Kongra-Gel başkanlık divanı üyesi Raperin kod adlı Delal Azizoğlu'nun Süleymaniye'de etkisiz hâle getirildiği açıklandı.³⁰

Irak Ulusal İstihbarat Kurumu tarafından yapılan açıklamada elde edilen bilgilerin değerlendirilmesinden sonra Anbar'da IŞİD'e karşı operasyon düzenlendiği belirtildi. Açıklamada "Ebu Mansur el-Hayati" olarak bilinen IŞİD'in Anbar sorumlusu ve iki yardımcısının öldürüldüğü belirtildi.³¹

• Ekonomi

IKBY Başbakanı Mesrur Barzani, IKBY'deki medya kuruluşları ve ajans temsilcileriyle bir araya geldi. Mesrur Barzani, görüşmede, sınır kapılardaki gelirlerin üç kat arttığını ve kaçakçılık ile mücadele konusunda bir dizi tedbir alındığını, hükûmet giderlerinin 200 milyon dolardan 70 milyon dolara düşürüldüğünü ve petrol gelirlerinin ise yüzde 25'ten yüzde 41'e yükseldiğini belirtti.³²

Irak Parlamentosu Güvenlik ve Savunma Komisyonu Başkanı Halid el-Ubeydi, federal bütçenin ekim ayında sunulacağını duyurdu. Ekim ayında sunulacak bütçeye yönelik eksikler için çalışmalar yapıldığını belirtti.³³

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Ninova Vali Yardımcısı Rifaat Smo, Irak hükûmeti ile terör örgütü PKK'nın uzantısı Demokratik Suriye Güçleri (DSG) arasında yapılan anlaşmaya göre, yaklaşık 600 kişiye tekabül eden

26 <https://www.aljazeera.com/news/2022/6/25/third-rocket-in-72-hours-targets-north-iraq-gas-complex>

27 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/270620223>

28 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/250620226>

29 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/mitin-irakin-kuzeyinde-duzenledigi-iki-ayri-operasyonda-5-terorist-etkisiz-hale-getirildi/2619813>

30 <https://www.ntv.com.tr/turkiye/kuzey-irakta-mit-operasyonu-sozde-pkk-yoneticisi-etkisiz-hale-getirildi,vXSNEU8EKUqtkzGpon3jZg>

31 <https://www.basnews.com/tr/babat/760810>

32 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/200620228>

33 <https://ina.iq/eng/20310-al-obeidi-the-federal-budget-will-be-presented-next-october.html>

150 ailenin, 1 Temmuz'dan 5 Temmuz'a kadar Suriye'nin kuzeyindeki el-Hol Kampı'ndan Ninova vilayetindeki Jada-1 Kampı'na getirileceğini açıkladı. Rafaat Smo, haziran ayının başında da 178 ailenin Suriye'den gönderildiğini, bu ailelerin kendi bölgelerine dönmeden önce rehabilitasyon merkezi olan Jada Kampı'na yerleştirildiğini sözlerine ekledi.³⁴

Irak Su Bakanı Mehdi el-Hamadani, Türkiye ve İran'daki mevkidaşlarıyla temasa geçtikten sonra su meselesi konusunda müzakerelerin beklendiğini söyledi. Birleşmiş Milletler de üç komşuyu adil bir su paylaşımı planı düzenlemeye çağırıyor. Son zamanlarda, BM'ye bağlı çeşitli kuruluşlar Dünya Çölleşme ve Kuraklıkla Mücadele Günü vesilesiyle Irak'ı korumak için acil eylem çağrısında bulundu.³⁵

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, ITC Siyasi Büro Üyelerinin katılımıyla toplantı düzenledi. Toplantıya ilişkin açıklamada bulunan ITC Siyasi Büro Üyesi ve Sözcüsü Muhammed Saman "Irak siyaseti kritik bir süreçten geçmektedir. ITC bu süreç içerisinde Irak siyasetinde söz sahibi olan bütün siyasi partiler ile görüşmesi, kurulacak hükûmette Türkmenler olarak bakanlık düzeyinde temsil edilmesi ve Türkmeneli bölgelerinin güvenlik dosyasının Irak Federal Güçleri tarafından yönetilmesine vurgu yapıldığını açıkladı.³⁶

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, ITC il başkanlarıyla toplantı düzenledi. Toplantıda, Irak'ta siyasi gelişmeleri ve Türkmenler olarak Iraklı siyasi aktörlerle yapılan görüşmelerde, Türkmenlerin görüşlerinin aktarılmasının devam edeceği vurgulandı. Turan toplantıda, il sorumlularından; Türkmeneli bölgelerindeki Türkmenlerin sıkıntılarını gidermek için kendileriyle temas hâlinde olmalarını ve çocuklarının Türkmen okullarına yazdırmalarında teşvik etmelerini talep etti.³⁷

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan başkanlığında bir heyet, Ulusal el-Hikme Akımı Başkanı Ammar el-Hekim ile görüştü. El-Hekim görüşmede, gelecek hükûmette yer almayacaklarını belirterek, "kurulacak hükûmetin önceliği vatandaşın güvenini kazanmak olmalıdır. Irak'ın içinde bulunduğu krizden kurtulması, hükûmette sorumluluk üstleneceklerin yetenekli ve nezih olmalarına bağlıdır" diye konuştu. Kerkük konusuna da değinen el-Hekim, "Kerkük Irak'ın minyatürü ve huzur kapısıdır. Dolayısıyla Kerkük'ün istikrarı Irak'ın huzur ve istikrarı demektir" ifadesinde bulundu.³⁸

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Diyala İl Başkanı Usame Nazım Dede, ITC Diyala İl Teşkilatı ile toplantı düzenledi. Toplantıda Diyala'daki Türkmenlerin sorunlarının çözümüne yönelik

34 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/21062022>

35 <https://www.voanews.com/a/un-experts-warn-of-serious-water-problems-for-iraq-/6625446.html>

36 <https://www.facebook.com/photo?fbid=562730025420644&set=pcb.562730245420622>

37 <https://www.facebook.com/photo?fbid=564697645223882&set=pb.100050509538694.-2207520000..>

38 <https://earthiq.news/archives/102880>

konuların ele alındığı belirtildi. Toplantıda ayrıca, Türkmen dilinin önemine vurgu yapılarak, bölgede yaşayan Türkmenlerin çocuklarının Türkmen okullarına yazdırmalarına yönelik teşvik programı ele alındı.³⁹

• Güvenlik

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Milletvekili ve Irak Parlamentosu Türkmen Kitleleri Başkanı Erşat Salihi, terör örgütü PKK'nın Irak'ta Türkmen partilerine yönelik saldırı düzenlemesi planına ilişkin bildiri yayımladı. Yayımlanan bildiride, Kerkük ve Süleymaniye vilayetlerinde PKK tarafından Türkmen parti ve şahsiyetlerine yönelik muhtemel bir saldırının yapılmasından bahsetti. Bildiride ayrıca, bölgede görev yapan Irak Güvenlik Güçleri'nin bu gibi saldırılara karşı teyakkuzda olmaları çağrısında bulunuldu. Salihi ayrıca, Türkmen parti ve şahsiyetlerine yapılması planlanan saldırılara cesur Türkmen milleti olarak güçlü bir şekilde karşılık vereceklerini de bildirdi. Bildiride, "Irak hükûmetinin Irak topraklarından PKK ve başka yabancı terör örgütlerinin çıkarılması konusunda çaba göstermesini istiyoruz" ifadeleri paylaşıldı.⁴⁰

Kerkük Ortak Operasyonlar Komutanlığından yapılan açıklamada, Kerkük'ün güneyinde yer alan el-Hamdan kırsalında varlık gösteren terör örgütü IŞİD'e yönelik operasyon düzenlendiği belirtildi. Düzenlenen operasyona ilişkin yapılan açıklamada, Irak Terör Yasası'nın 4. Maddesi kapsamında aranmakta olan 1 üst düzeyli IŞİD mensubunun yakalandığı ve yakalanan teröristin evinde yapılan aramada, çok sayıda mühimmatın ele geçirildiği açıklandı.⁴¹

Kerkük Polis Müdürlüğünden yapılan açıklamada, Kerkük'te uyuşturucu tacirlerine yönelik operasyon düzenlendiği belirtildi. Düzenlenen operasyonla ilgili yapılan açıklamada, Kerkük merkezinde yer alan bir adrese yapılan baskında çok sayıda uyuşturucu madde ve 1 adet Kalaşnikof'un ele geçirildiği açıklandı.⁴²

Irak güvenlik kaynaklarından yapılan açıklamada, Irak Ortak Operasyonlar Komutan Yardımcısı Abdülemir eş-Şemmeri'nin başkanlığında bir heyetin Kerkük'ü ziyaret ettiği belirtildi. Ziyaretin amacının, Kerkük'ün güvenlik durumunu ele almak ve bölgede bulunan güvenlik birimlerinin terör örgütü IŞİD ile yapılan mücadelelerini değerlendirmek olduğu açıklandı.⁴³

Irak güvenlik kaynaklarından yapılan açıklamada, Selahaddin vilayetine bağlı Tuzhurmatu ilçesi kırsalında varlık gösteren terör örgütü IŞİD'e yönelik operasyon düzenlendiği belirtildi. Düzenlenen operasyona yönelik yapılan açıklamada, IŞİD unsurları tarafından askerî karargâh olarak kullanılan sığınak ve 1 adet motosikletin imha edildiği açıklandı.⁴⁴

39 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=495406912382267&set=pcb.495410125715279>

40 <https://almaalomah.me/2022/06/22/604927/>

<https://www.mawazin.net/Details.aspx?jimare=197298>

41 <https://moi.gov.iq/index.php?page=932>

42 <https://www.facebook.com/photo?fbid=377637861131375&set=pcb.377637927798035>

43 <https://www.mawazin.net/Details.aspx?jimare=197101>

44 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=187777750257844&set=pcb.187777766924509>

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Kerkük İl Sağlık Müdürlüğünden yapılan açıklamada, Kerkük'te kolera salgınının ortaya çıktığı belirtildi. Salgınla ilgili açıklamada bulunan Kerkük İl Sağlık Genel Müdürü Nebil Boşnak, Irak'ın Süleymaniye ilinde artan kolera salgını Kerkük'te de 80 yaşında olan bir kişide tespit edildiğini ve hastanın durumunun ağır olmadığını ifade etti.⁴⁵

Erbil'in ünlü ses sanatçısı Muhammed Ahmed Erbilli 89 yaşında hayatını kaybetti. Türkmen sanatçı, İbrahim Tatlıses'in seslendirdiği 12 şarkı sözü ve bestesinin sahibi olmasından dolayı şöhretini daha da artırdı. Irak'ın Erbil ilinde 1933'te dünyaya gelen sanatçı 2019'da Anadolu Ajansına verdiği son röportajında, bütün şarkılarının söz ve bestesinin kendisine ait olduğuna dikkati çekmişti. İbrahim Tatlıses, Mahmut Tuncer, Nuri Sesigüzel gibi sanatçıların seslendirdiği çok sayıda eserin sahibiydi.⁴⁶

Birleşik Irak Türkmenleri Cephesi Listesi çatısında bulunan Türkmen Adalet Partisi bünyesinde faaliyet gösteren Türkmen Kalkınma ve Yardımlaşma Derneği Başkanı Emin Terzi başkanlığında bir heyet, Irak Türkmen Cephesi (ITC) Telafer ilçesine bağlı ITC İyaziye bürosunu ziyaret etti. Ziyaretin amacına ilişkin açıklamada bulunan Terzi, nahiyede geliri düşük ailelere yardım dağıtmak için söz konusu ziyaretin gerçekleştirildiğini söyledi.⁴⁷

Türkmeneli İşbirliği ve Kültür Vakfı Irak Koordinatörü Murat Saib başkanlığında toplantı düzenlendi. Saib toplantıyla ilgili yaptığı açıklamada, Irak genelinde Türkmençe eğitiminin geliştirilmesi, Türkmen eğitiminin karşılaştığı engeller ve ihtiyaçları temin etmek için konuların ele alındığını bildirdi. Toplantıda ayrıca, 2022-2023 eğitim öğretim yılı için Türkmen velileri çocuklarını Türkmen okullarına kaydetmek için teşvik kampanyasının başlatılmasının ele alındığı açıklandı.⁴⁸

Kerkük Kışlası Irak Türkmenleri Şehitler ve Siyasi Mahpuslar Derneği, eski Irak Türkmen Cephesi (ITC) Yürütme Kurulu Üyesi ve eski Kerkük İlçe Meclisi Başkanı Münir Kafili'nin vefatının 8. yıl dönümü münasebetiyle anma töreni düzenledi. Düzenlenen törende konuşan ITC Başkanı Hasan Turan, "Türklük davası uğruna Saddam rejimi döneminde 20 yıl hapse mahkûm olan Münir Kafili'nin yürüdüğü yoldan ibret almalıyız. Yolunu sürdürmeliyiz. Vatanını ve milletini seven ancak zulme baş eğmeyen Kafili'nin hayatını ve mücadelesini gelecek nesillerimize aktarmalıyız" ifadelerini kullandı.⁴⁹

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Selahaddin il başkanlığı, eski ITC Yürütme Kurulu Üyesi ve eski ITC Selahaddin İl Başkanı Ali Haşim Muhtaroglu ve Selahaddin Vali Yardımcısı Ahmet Koca'nın vefatlarının 9. yıl dönümü münasebetiyle anma töreni düzenledi. Düzenlenen törende

45 <https://almaalomah.me/2022/06/21/604693/>

46 <https://www.trthaber.com/haber/yasam/yallah-sofor-sarkisinin-sahibi-muhammed-ahmed-erbilli-vefat-etti-689214.html>

47 <https://www.facebook.com/itciyadiyah/photos/pcb.467090741850881/467090568517565/>

48 <https://www.facebook.com/tikv1/photos/pcb.521539523047897/521539399714576/>

<https://www.facebook.com/turkmenelitelevizyonu/videos/1072367450060250>

49 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=563486782011635&set=pcb.563487072011606>

konuşan ITC Başkanı Hasan Turan, “canları pahasına davalarına sınımsız bağlı olan şehitlerimiz Ali Haşim Muhtaroglu, Ahmet Koca ve onlarla aynı saldırıda şehit olanların tek gayeleri Türkmen bayrağını yükseltmek ve Türkmen haklarını talep etmektir. Biz, hak yolunda şehit olanların hayatlarını örnek alacağız” diye konuştu.⁵⁰

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

19 Haziran Pazar günü eski Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) Eş Başkanı Lahur Cengi, Irak Başbakanı Mustafa el-Kazımi ile bir araya geldi. Cengi, Kazımi ile Irak ve IKBY'nin siyasi, ekonomik ve güvenlik konuları ele aldıklarını açıkladı. Cengi ayrıca, Erbil ile Bağdat arasındaki sorunların çözülmesi gerektiğini vurgulayarak özellikle IKBY memur maaşları konusuna bir an önce gerekli çözüm bulunması noktasında başbakan ile hemfikir olduğunu belirtti. Cengi paylaşımında, IKBY sınır kapılarında devam eden kaçakçılığa dikkat çekti.⁵¹ Kulis bilgilerine göre Lahur Cengi, KYB Başkanı Bafel Talabani'ye Bağdat mahkemelerinde açtığı bir dava için Bağdat'ta bulundu. Davada Cengi'nin yasa dışı ve KYB iç tüzüğüne uygun olmayan bir şekilde KYB'den ihraç edildiği iddia ediliyor. 2019 yılının aralık ayında gerçekleştirilen KYB'nin 4. kongresinde Lahur Cengi ile Bafel Talabani KYB eş başkanı olarak seçilmişti. Ancak iki lider arasında rekabet meydana gelmiş; Lahur Cengi ve onun kanadı Bafel Talabani tarafından etkisizleştirildikten sonra 2 Kasım 2021 tarihinde Lahur Cengi KYB'den ihraç edilmişti. 1 Haziran 2022 tarihinde ise Bafel Talabani KYB başkanı olarak seçilmiş ve eş başkanlık sistemi kaldırılmıştı.

Sadr Bloku milletvekillerinin Irak Parlamentosundan istifa etmesinden sonra Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) Şii Koordinasyonu Çerçevesi grupları ile müzakereye başladı. Öte yandan KYB ile KDP arasında tartışmalı bir konu olan Irak Cumhurbaşkanlığı adayı için iki tarafın yeniden diyaloga başlamasının söz konusu olduğu belirtiliyor.⁵² KDP tarafından müzakereler için partinin MYK üyeleri Fuad Hüseyin, Bengin Rekani ve Irak Parlamentosu Başkan Yardımcısı Şahavan Abdullah'dan oluşan bir heyet oluşturuldu. Şii Koordinasyonu Çerçevesi ile ilk toplantı ise 21 Haziran'da gerçekleştirildi.⁵³ Kulis bilgilerine göre, KDP, KYB tarafından Berham Salih yerine başka birinin cumhurbaşkanı adayı gösterilmesi, Bağdat yönetiminde Kürtlere verilecek bakanlıkların KDP'ye verilmesi ve Irak Yüksek Federal Mahkemesinin 15 Şubat 2022'de IKBY'nin gaz ve petrol yasasına yönelik kararının iptal edilmesi şartlarıyla yeni yönetime katılacağı ancak Şii Koordinasyonu Çerçevesi'nin bu şartlara sıcak bakmadığı belirtiliyor.⁵⁴

50 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=564186248608355&set=pcb.564188358608144>

51 <https://www.sharpress.net/all-detail.aspx?Jimare=205792>

52 <https://nrttv.com/detail/12083>

53 <https://www.basnews.com/so/babat/761154>

54 <https://lvinpress.com/33571/>

ABD'li diplomat James Jeffrey, Erbil ile Bağdat arasındaki sorunların bir kısmının İran'ın IKBY'nin siyasi ve ekonomik anlamda bağımsızlığını engelleme çabalarıyla bağlantılı olduğunu söyledi. Washington Yakın Doğu Araştırma Enstitüsü, 23 Haziran'da Irak ve IKBY'nin gaz ve petrol kaynaklarına ilişkin bir konferans düzenledi. Konferansta konuşan ABD'nin eski Irak ve Türkiye Büyükelçisi, Suriye Özel Temsilcisi James Jeffrey, Bağdat ve Erbil arasında doğal kaynaklarla ilgili anlaşmazlıkların sadece yasal ve teknik düzeyde bir sorun olmadığını ifade etti. Jeffrey sorunların bir kısmının İran'ın IKBY'nin ekonomik ve siyasi bağımsızlığını engelleme çabasıyla bağlantılı olduğunu söyledi. Jeffrey, İran'ın, IKBY'nin ekonomik anlamda gelişme göstermesinden ve ABD, İsrail, Türkiye gibi devletlerle kurduğu ilişkilerden rahatsız olduğunu belirtti. 2008 ile 2010 yılları arasında ABD'nin Ankara Büyükelçiliği görevini yürüten James Jeffrey, Türkiye'nin, IKBY'nin bağımsızlığına şiddetle karşı olmasına rağmen İran'ın aksine IKBY'nin gaz ihracatına destek verdiğini sözlerine ekledi.⁵⁵

• Güvenlik

Süleymaniye'nin Çemçemal ilçesindeki Kor Mor Gaz Sahası bir haftada üç kez roketli saldırıya uğradı. Alınan bilgilere göre saldırılar roketle gerçekleştirildi. Kor Mor Gaz Sahası Süleymaniye'nin Çemçemal ilçesi Kadir Kerem nahiyesi yakınlarında bulunuyor. Kadir Kerem Nahiye Müdürü Sadık Muhammed, üç saldırıda da roketlerin aynı yerden ateşlendiğini söyledi. Saldırılarda can kaybı yaşanmazken ikinci saldırıda iki kişinin yaralandığı ve üçüncü saldırıda yangın çıktığı belirtildi.⁵⁶ Saldırıları 23, 24 ve 25 Haziran tarihlerinde düzenlendi. Süleymaniye Terörle Mücadele Birimi tarafından yapılan açıklamada, sahaya yönelik 7 roket saldırısı düzenlendiği ifade edildi.⁵⁷ Saldırıların Şii milis gruplar tarafından yapıldığı öne sürüldü. Drawmedya sitesi, bölgenin Haşdi Şaabi'ye bağlı gruplar tarafından korunduğunu ve bölgede Ketaib Hizbullah milislerinin bulunduğunu aktardı.⁵⁸ Kor Mor Gaz Sahası, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) merkezli Dana Gas ve Hilal Petrol şirketleri tarafından işletiliyor. Dana Gas'ın verilerine göre, Kor Mor Gaz Sahası'nda günlük olarak 452 milyon metreküp gaz üretiliyor.

Peşmerge güçleri, operasyon icra etmek için Kor Mor Gaz Sahası'na girmek isteyen Irak Ordusuna bağlı birliklere izin vermedi. Irak Ordusu 8. Tümen 45. Tugayı, 25 Haziran'da Kerkük vilayetinde operasyon başlattı. Irak Ortak Harekât Komutanlığı IKBY Temsilcisi Tümgeneral Abdulhalik Talat, operasyonun, Çemçemal'in Kadir Karam nahiyesindeki Kor Mor Gaz Sahası'na yapılan füzelı saldırıların ardından gerçekleştiğini belirtti. Tümgeneral Abdulhalik Talat, Irak Ordusunun Peşmerge güçleri ile koordinasyon sağlamadan bir operasyon başlattığını belirterek, bu kuvvetlerin bölgeyi kontrol etmek için geldiğini ve Peşmerge sınırına ulaştıklarında IKBY'ye girmelerine izin verilmediğini belirtti. Talat, Irak Ordusunun geçmeye

55 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/230620222>

56 <https://www.kurdiu.org/ku/b/515852>

57 <https://www.ina.iq/kurd/30258--.html>

58 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=10542

çalıştığı yerin Peşmerge Bakanlığına bağlı 16. Tugay güçlerinin kontrolündeki bölge olduğunu söyledi.⁵⁹

• Ekonomi

IKBY Girişimciler Birliği Sözcüsü Yasin Mahmud, IKBY'de 13 milyar ve yaklaşık 10 bin milyoner bulunduğunu açıkladı. Mahmud "bu verilere rağmen üniversite mezunlarının atanmadığını ve işsizliğin arttığını" belirtti. Yasin Mahmud açıklamasında, geçtiğimiz 2 yılda iflas korkusundan 200 girişimcinin sermayelerini IKBY'den Irak'ın güney ve orta kentlerine ve komşu ülkelere taşıdığını vurguladı. Girişimciler Birliği Sözcüsü, 2014 yılından bu yana üniversitelerden 70 bin öğrencinin mezun olduğunu vurgulayarak mezunların sadece yüzde 10'una iş fırsatı sağlandığını belirtti.⁶⁰

Habur Sınır Kapısı sözcüsü, turistlerin geliş gidişleriyle ilgili sorunların çözümü için Türk yetkililerle toplantı yaptıklarını açıkladı. IKBY ile Türkiye'yi bağlayan Habur Sınır Kapısı Sözcüsü Kâmil Kemal, toplantılarda sınır kapısından gidiş gelişlerin kolaylaştırılmasını ve turistlerin sınır kapısında yaşadıkları sorunların çözümünü görüştiklerini bildirdi. Türkiye tarafının, sınır kapısında ticari faaliyetlerin güçlendirilmesi ve turistlerin yaşadıkları sorunların çözümü konusunda istekli olduğunu kaydeden Kemal, Türkiye Ticaret Bakanlığı teknik heyetinin ve Habur Sınır Kapısı Türkiye tarafı heyetinin 22 Haziran'da IKBY'li yetkilileri ziyaret ettiklerini ifade etti.⁶¹

IKBY Başbakanı Mesrur Barzani ve Almanya'nın Bağdat Büyükelçisi Martin Jaeger arasında yapılan görüşmede ekonomik ilişkilerin geliştirilmesine vurgu yapıldı. 21 Haziran'da gerçekleşen görüşmede IKBY ile Almanya arasındaki ekonomik ilişkilerin geliştirilmesinin ele alındığı ve yatırımların artırılmasının önemine vurgu yapıldığı belirtildi. Toplantıda ayrıca IKBY ile Almanya arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi üzerinde duruldu.⁶²

• Sosyal Hayat ve Sağlık

IKBY'de tespit edilen toplam Covid-19 vaka sayısı 440 bin 100'e yükselirken, virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısı ise 7 bin 451'e ulaştı. Virüsü yenerek sağlığına kavuşan kişi sayısı ise 431 bin 44'e ulaştı.⁶³

Süleymaniye'de artan ishal şikayetleri ve tespit edilen kolera vakaları nedeniyle acil durum ilan edildi. Süleymaniye İl Sağlık Genel Müdürü Sabah Havrami, kentte 10 kişide kolera tespit edildiğini, 4 bin kişinin ishal ve karın ağrısı şikâyeti ile hastanelerde olduğunu açıkladı.

59 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/250620226>

60 <https://esta.krd/169316/>

61 <https://www.basnews.com/tr/babat/761199>

62 <https://www.basnews.com/so/babat/761110>

63 https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02f6cnUXPhU6jSydWQphZajChHuhj-QAeWAMJDQyw4LSHmJT78PWVVBk8GXXDh2Van6l&id=100064450459235

Havrami, kentte acil durum ilan edildiğini bildirdi. Süleymaniye Valisi Heval Ebubekir ile Sağlık Genel Müdürü Havrami, kentte tespit edilen kolera vakaları ve artan ishal şikayetleri üzerine basın toplantısı düzenledi. Havrami, basın toplantısında Bağdat'a gönderilen 10 kolera vakasının pozitif çıktığını ve ayrıca kentte 56 vakanın daha bulunduğunu söyledi. Bu durum üzerine Irak Sağlık Bakanlığının Süleymaniye'de acil durum ilan edilmesine karar verdiğini belirten Havrami, konuyla ilgili tüm ilgili tarafların katılımıyla bir komite oluşturulacağını belirtti. Süleymaniye İl Sağlık Genel Müdürü hastalığın kaynağının "kirli su" sebebiyle ortaya çıktığını belirtti.⁶⁴ IKBY Sağlık Bakanlığı, Süleymaniye, Halepçe ve Duhok'ta ishal, kusma ve karın ağrısı şikayetlerinin artması üzerine 16 Haziran günü tüm kentlerdeki il sağlık müdürlüklerine genelge göndermişti. 5 maddelik genelgede ilgili tüm kurumlardan gerekli önlemlerin alınması için harekete geçilmesi, il ve ilçe sağlık müdürlüklerinin koordine hâlinde çalışması istendi. Genelgede, tüm kentlerde sağlık birimlerinin daha sıkı çalışması, yemekhane ve kafeteryaların denetlenmesi, tüm merkezler için yeterli ilacın temin edilmesi ve toplumun hastalık konusunda uyarılarak bilinçlendirilmesi gerektiği belirtildi.⁶⁵

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan

Suudi Arabistan Veliaht Prensi Muhammed bin Selman, Mısır'a ziyarette bulundu ve Mısır Cumhurbaşkanı Abdülfettah el-Sisi ile bir araya geldi. Tarafların bölgedeki güvenlik ve istikrarı tehdit edenlere karşı ortak bir anlayışa sahip olduğu ifade edildi. El-Sisi, Körfez bölgesinin güvenliğinin Mısır'ın ulusal güvenliğinin bir uzantısı olduğuna dikkat çekti. İki liderin bölgesel ve uluslararası gelişmeleri değerlendirdiği aktarıldı. Ayrıca tarafların ticaret, yatırım ve güvenlik alanlarına odaklandığı, Suudi Arabistan'da gerçekleşecek zirveyi ve ABD Başkanı Biden'in ziyaretini değerlendirdiği ifade edildi.⁶⁶ Ziyaret sırasında Mısır ve Suudi Arabistan arasında 7.7 milyar dolar değerinde ekonomi ve ticaret anlaşması imzalandığı belirtildi. İmzalanan 14 anlaşmanın yenilenebilir enerji, petrol ve gıda gibi pek çok alanı kapsadığı aktarıldı. Ortak yayımlanan bildiride Suudi Arabistan'ın Mısır'daki 30 milyar dolarlık yatırıma öncülük etmek için kararlı olduğu belirtildi.⁶⁷

Muhammed bin Selman, Mısır'ın ardından Ürdün'ü ziyaret ederek Ürdün lideri Kral Abdullah ile bir araya geldi. Son yıllarda iki ülke arasındaki ilişkilerin gergin olmasının ardından Muhammed bin Selman'ın Ürdün ziyaretinin, Amman yönetiminin ekonomik sorunlar yaşadığı bir dönemde gerçekleşmesi dikkat çekti. Ürdün'deki iş insanlarının Suudi Arabistan'ın işlevsel hâle getirmediği 3 milyar dolarlık yatırım projelerini gerçekleştirmesini beklediği

64 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/190620224>

65 <https://www.basnews.com/so/babat/761426>

66 <https://www.reuters.com/world/middle-east/saudi-crown-prince-mohammed-bin-salman-heads-egypt-spa-2022-06-20/>

67 <https://www.reuters.com/world/middle-east/egypt-saudi-arabia-sign-14-deals-worth-77-bln-saudi-minister-2022-06-21/>

belirtilmiştir. Ürdünlü üst düzey bir yetkili tarafından Suudi Arabistan Kamu Yatırım Fonu'nun Ürdün'deki büyük projelere yatırım yapmasının beklendiği aktarıldı. Tahmini olarak 2.5 milyar dolar değerinde demir yolu projesine de yatırım beklendiğine Ürdünlü yetkililer tarafından değinildi.⁶⁸

Muhammed bin Selman, 2018'den beri ilk kez Türkiye'ye ziyarette bulunarak Cumhurbaşkanı Erdoğan ile bir araya geldi. İki liderin ülkeler arasında yeni bir iş birliği döneminin başlayacağına vurgu yaptığı görüldü. Yayımlanan ortak bildiriye iki ülkenin ilişkileri geliştirme, enerji ve savunma başta olmak üzere diğer sektörlerde de yatırımı artırma üzerine görüş-tüğü aktarıldı.⁶⁹ Ticaret, savunma, enerji ve turizm gibi sektörlerde iş birliğinin artırılmasına dikkat çekildiği belirtildi. Suudi yatırım fonunun Türkiye'deki yeni girişimlere yatırım yapması için teşvik edildiği aktarıldı.⁷⁰

• Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)

Birleşik Arap Emirlikleri tarafından Sudan'da yeni bir Kızıldeniz limanı inşa edileceği duyuruldu. Anlaşmanın ortaklarından olan DAL yöneticisi Osama Daoud Abdüllatif limanın inşasının BAE'nin 6 milyar dolarlık yatırım paketinin parçası olduğunu ifade etti. Abdüllatif, yatırım paketi içerisinde serbest ticaret bölgesi, büyük bir tarım projesi ve Sudan'ın merkez bankası 300 milyon dolar aktarılması gibi girişimlerin bulunduğunu belirtti. BAE'nin yaptığı anlaşma, Abu Dabi holdingi IHC ve DAL Tarım tarafından kuzey Sudan'daki Abu Hamad kasabasında 1,6 milyar dolarlık bir tarım projesinin genişletilmesini ve geliştirilmesini de içermektedir.⁷¹

BAE Sanayi ve İleri Teknoloji Bakanı Dr. Sultan bin Ahmed el-Cabir, Atina'yı ziyaret ederek Yunanistan Başbakanı Kyriakos Mitsotakis ve diğer hükümet yetkilileri ile bir araya geldi. Görüşmelerde iki ülke arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi, ortak yatırım fırsatlarının değerlendirilmesi, stratejik iş birliğinin güçlendirilmesi ve sürdürülebilir ekonomik büyüme sağlanması üzerine konuşulduğu aktarıldı.⁷²

BAE Dışişleri Bakanı Şeyh Abdullah bin Zayid Al Nahyan, Yunanistan Dışişleri Bakanı Nikos Dendias'ı makamında ağırladı. Görüşmede tarafların iki ülke arasında çeşitli alanlarda iş birliğini ve stratejik ortaklığı güçlendirme fırsatlarını gözden geçirdiği aktarıldı. İki bakanın bölgesel ve küresel gelişmeler dahil olmak üzere ortak çıkar alanları hakkında konuştuğu belirtildi.⁷³

68 <https://www.reuters.com/world/middle-east/saudi-crown-prince-visits-jordan-thaw-ties-officials-2022-06-21/>

69 <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkey-saudi-arabia-determined-start-new-period-cooperation-statement-2022-06-22/>

70 <https://www.reuters.com/world/middle-east/saudi-crown-prince-erdogan-meet-turkey-with-full-normalisation-sights-2022-06-22/>

71 <https://www.reuters.com/world/middle-east/exclusive-uae-build-red-sea-port-sudan-6-billion-investment-package-2022-06-20/>

72 <https://www.wam.ae/en/details/1395303060163>

73 <https://www.wam.ae/en/details/1395303060601>

• Katar

QatarEnergy TotalEnergies, Eni ve ConocoPhillips ile imzaladığı ortaklık anlaşmalarının ardından ExxonMobil ile de Kuzey Sahası Genişleme projesi için Katar Ekonomi Forumu'nda stratejik ortaklık anlaşması imzaladı. Enerji Bakanı ve QatarEnergy CEO'su Saad Sherida Al Kaabi, şirketlerin ortak bir girişim kuracağını ve Exxon Mobil'in %25 hisseye sahip olacağını açıkladı. Al Kaabi, Kuzey Sahası Doğu genişlemesi bağlamında ExxonMobil'in %6,25 hisseye sahip olduğunu ifade etti. Eni ve ConocoPhillips'in %3.12 hisseye sahip olduğu; ExxonMobil'in ise TotalEnergies ile aynı oranda hisse aldığı görülmektedir.⁷⁴

Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed Al Thani, Commonwealth Hükûmet Başkanları Toplantısı'na katılım göstermek için Ruanda'yı ziyaret etti. Gerçekleştirilen üst düzey toplantıda "Ortak Bir Gelecek Sunmak: Bağlanmak, Keşfetmek, Değiştirmek" adlı temaya odaklanılacağı aktarıldı. 54 üyeye sahip Commonwealth'in ticaret büyüme dengesi ve doğal kaynakların korunması üzerinde görüşüldüğü belirtildi. Söz konusu görüşmenin Haziran 2020'de planlandığı ancak Covid-19 pandemisi sebebiyle ertelendiği aktarıldı.⁷⁵

Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed, Ruanda'nın ardından 2017'deki Körfez krizinden beri ilk kez Mısır'ı ziyaret etti ve Devlet Başkanı Abdülfettah el-Sisi ile bir araya geldi.⁷⁶ Görüşmede ikili ilişkilerin ve bölgesel gelişmelerin değerlendirildiği belirtildi. Sisi, Şeyh Temim'in emir olarak dokuzuncu yıl dönümünü kutladı.⁷⁷

• Kuveyt

Kuveyt Veliyaht Prensi Şeyh Meşal el-Ahmed el-Cabir el-Sabah, parlamentonun feshedildiğini ve yeniden seçime gidileceğini açıkladı. Şeyh Meşal, parlamentonun feshedilmesinin ulusal çıkarlar için gerekli olduğu, istikrarın sağlanması için yeniden seçime gidileceğini belirtti. Ulusal Meclis'in feshinin gelecek aylarda uygulanacağı ifade edildi.⁷⁸

Ulusal Meclis Başkanı Merzuk el-Ganim, İstanbul'da TBMM Başkanı Mustafa Şentop ile bir araya geldi. Kuveyt ve Türk parlamentoları arasındaki ikili ilişkilerin ve bölgedeki gelişmelerin değerlendirildiği aktarıldı. Türkiye'deki Kuveytli yatırımcıların görüşmede gündeme geldiği belirtildi.⁷⁹

• Umman

Umman Dışişleri Bakanı Sayyid Badr bin Hamad Al Busaidi, ABD'nin Yemen Özel Temsilcisi Tim Lenderking ile bir araya geldi. Görüşmede Yemen'deki gelişmelerin ve ateşkesin de-

74 <https://dohanews.co/qatarenergy-signs-exxonmobil-onto-lng-expansion-project/>

75 <https://dohanews.co/qatars-amir-tamim-heads-to-rwanda-amid-reports-of-cairo-visit/>

76 <https://www.reuters.com/world/middle-east/qatars-tamim-visit-egypt-first-time-since-boycott-2022-06-24/>

77 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/egypts-sisi-hails-qatar-ruler-s-visit-to-cairo/2622586>

78 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=3042824&Language=en>

79 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=3042625&Language=en>

ğerlendirildiği, Yemenli taraflar arasındaki yapıcı diyalogun devam etmesi gerektiğine vurgu yapıldığı aktarıldı. Yemen’de güvenlik, istikrar ve barış sağlanmasının önemi vurgulandı. Lenderking, Umman’ın Yemen’de barış sağlanması için girişimlerini takdir etti.⁸⁰

• Bahreyn

Bahreyn Maliye ve Ulusal Ekonomi Bakanı Şeyh Selman bin Halife el-Halife, Japonya’nın Dışişlerinden Sorumlu Parlamento Bakanı Yardımcısı Honda Taro ile bir araya geldi. Şeyh Selman bin Halife, Bahreyn’in çeşitli alanlarda Japonya ile iş birliğini artırmak, özellikle ekonomi ve yatırım alanlarına odaklanmak istediğini vurguladı. Bahreyn ve Japonya arasındaki yatırım projelerine teşvik için bir anlaşma imzalandı. Söz konusu anlaşmanın iki ülke arasındaki ekonomi ve yatırım iş birliğini güçlendirileceği ifade edildi.⁸¹

Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Faysal bin Farhan, Bahreyn’i ziyaret ederek Kral Hamad bin İsa el-Halife ile bir araya geldi. Faysal bin Farhan’ın Suudi-Bahreyn Koordinasyon Konseyi toplantısında Suudi heyetine başkanlık yapmak için Bahreyn’e ziyarette bulunduğu aktarıldı.⁸²

• Yemen

Yemen’in güneyinde en az 10 Yemenli askerin iki farklı saldırıda öldürüldüğü açıklandı. Yetkililer tarafından saldırıların El-Kaide militanları tarafından gerçekleştirilmiş olabileceği ifade edildi. Suudi Arabistan destekli güçlerin bulunduğu konvoyu silahlı kişilerin saldırdığı, üç askerin öldüğü belirtildi. İkinci saldırıda ise kontrol noktasındaki bir askerî birliğin hedef alındığı, beş askerin öldüğü aktarıldı. İki saldırıda da bazı insanların yaralandığı belirtildi.⁸³

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Mısır

Suudi Arabistan Velihaht Prensi Muhammed bin Selman 20 Haziran’da Mısır’a bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Ziyareti kapsamında Kahire ve Riyad arasında 7,7 milyar dolarlık ekonomik ve ticari anlaşma imzalanmıştır. Suudi Arabistan Yatırım Bakanlığının sosyal medya hesabından yapılan yazılı açıklamaya göre, bakanlık ile Mısır Yatırım ve Serbest Bölgeler Genel Otoritesinin iş birliğiyle çeşitli alanlarda faaliyet gösteren iki ülke şirketleri bir araya gelmiştir. Suudi Arabistan ve Mısır şirketleri arasında 7,7 milyar dolar değerinde anlaşmanın imzalandığı törende konuşan Suudi Arabistan Yatırım Bakanı Halid el-Falih, bakanlığın rolünün

80 <https://timesofoman.com/article/118206-foreign-minister-meets-us-special-envoy-to-yemen-1>

81 <https://www.bna.bh/en/BahrainJapansignagreementtoboostinvestment.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDot5ejvyQBBy%2f6xe%2bYzaR58%3d>

82 <https://www.bna.bh/en/HMKingreceivesSaudiForeignMinisterexpressesprideinsolidBahrainiSaudirelations.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDgk7osBcuPBRD0Z%2bqEG6%2bKY%3d>

83 <https://www.reuters.com/world/middle-east/suspected-al-qaeda-attacks-kill-least-10-yemeni-soldiers-2022-06-23/>

ekonomik alanların gelişmesinde özel sektörün katılımını desteklemek ve kolaylaştırmak olduğunu ifade etmiştir. Suudi Genel İstatistik Kurumunun verilerine göre, Riyad ve Kahire arasındaki ticaret hacmi 2020’de 7,7 milyar dolarken, 2021’de yüzde 88 artarak 14,5 milyar dolara yükselmiştir.^{84 85}

Lübnan, Mısır ve Suriyeli yetkililer, “Arap Doğal Gaz” hattından yeniden gaz akışının gerçekleştirilmesine yönelik anlaşmayı Beyrut’ta imzalamıştır. Lübnan Enerji Bakanlığında düzenlenen gaz anlaşması töreninde Lübnan Enerji Bakanı Velid Fayyad, Suriye’nin Beyrut Büyükelçisi Yardımcısı Ali Abdulkerim Ali ve Mısır’ın Beyrut Büyükelçisi Yasr Allavi hazır bulunmuştur. Üç ülke arasındaki anlaşmayı Lübnan Petrol Dairesi Müdürü Arur Fahali, Suriye’deki Esed rejiminin Petrol Dairesi Müdürü Nebiye Hurasti, Mısır Meclis İdaresi Başkanı Mecdi Celal imzalamıştır. Anlaşmanın taraflarından Mısır’ın ABD’nin Suriye’deki Esed rejimine uyguladığı yaptırımları kapsayan Sezar Yasası’ndan muaf tutulması talebini de değinen Fayyad, Mısır’ın ABD’den nihai olarak muafiyet beklediğini belirterek Washington yönetimine anlaşmanın hayata geçmesi için destek vermesi çağrısında bulunmuştur. Fayyad, Mısır gazı ithalatının tamamen Dünya Bankası tarafından finanse edildiğini hatırlatmıştır.⁸⁶

• Libya

Libya’nın doğusunda yer alan Tobruk’taki Temsilciler Meclisi tarafından başbakan olarak seçilen Fethi Başağa, ülkeyi ekonomik, siyasi ve güvenlik sorunlarından kurtaracak yol haritasını kamuoyuyla paylaştı. Başağa yaptığı yazılı açıklamayla, yol haritasının hangi konuları kapsadığına dair bilgi vermiştir. Yeni yol haritasına göre Başağa, “on yıllık bir kaosun ardından ülkeyi seçimlere götüreceğ bir dizi önlem alacağını ve en kısa zamanda devlet başkanlığı ve parlamento seçimlerinin yapılması için çalışacağını” belirtmiştir. Başağa ayrıca, seçimler için gerekli adımları atacak, zaman çizelgeleri ve teknik işler üzerinde çalışacak “Seçmenler ve Seçim İşleri Yüksek Koordinatörlüğü” kuracaklarını ifade etmiştir.

Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Libya Başkanlık Konseyi Başkan Yardımcısı Abdullah el-Lafi ile görüşmüştür. Bakan Çavuşoğlu, görüşmeye ilişkin Twitter’den yaptığı paylaşımında, “Libya Başkanlık Konseyi Başkan Yardımcısı Abdullah el-Lafi ile görüştük. Libyalı kardeşlerimizle yanımızda olmaya devam edeceğiz” ifadesini kullanmıştır.⁸⁷

Libya’da Abdulhamid Dibeybe başkanlığındaki Ulusal Birlik Hükûmeti’nin 18 ay olarak belirlenen görev süresi sona ermiştir. Ulusal Birlik Hükûmeti’nden birkaç gün önce yapılan açıklamada, ülkedeki siyasi krizden açık bir anayasa, başkanlık ve parlamento seçimleri ya-

84 <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/suudi-arabistan-ve-misir-arasinda-7-7-milyar-dolarlik-anlasma-imzalandi/2619067>

85 <https://gulfbusiness.com/in-pics-saudi-crown-prince-mohammed-bin-salmans-regional-tour/>

86 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/lubnan-misir-ve-suriye-arap-dogal-gaz-hattinda-gaz-akisi-icin-anlasma-imzaladi/2619026>

87 <https://www.aa.com.tr/tr/politika/disisleri-bakani-cavusoglu-libya-baskanlik-konseyi-baskan-yardimcisi-lafi-ile-gorustu/2618862>

pılarak çıkılabileceği ifade edilmişti. Dibebe de daha önceki açıklamalarında görevi ancak seçilmiş bir hükûmete teslim edeceğini belirtiyordu. Öte yandan, 24 Aralık'ta yapılması planlanan seçimlerin gerçekleştirilememesinin ardından Tobruk'taki Temsilciler Meclisinin (TM) başbakan seçtiği Fethi Başağa ise sosyal medya hesabından yaptığı açıklamada, Libya Siyasi Diyalog Forumu'na göre Ulusal Birlik Hükûmeti'nin görev süresinin bittiğini kaydetmiştir.⁸⁸

Libya Başkanlık Konseyi Başkanı Muhammed el-Menfi, ulusal uzlaşma için stratejik bir vizyon çalışması başlattıklarını duyurmuştur. Menfi, iki yardımcısı Musa el-Kuni ve Abdullah el-Lafi ile başkent Trablus'ta stratejik vizyonun çerçevesini ilan etmek için düzenlenen törene katılmıştır. Burada konuşma yapan Menfi, "Siyasi krizin büyüdüğü ülkemizde, ulusal uzlaşma projesi için stratejik bir vizyon başlattığımızı duyuruyoruz" demiştir. Libya'nın kendisini dış müdahale çemberinden çıkaracak ulusal çabalara ihtiyacı olduğunu belirten Menfi, Libyalıların uzlaşma zamanının geldiğini kaydetmiştir. Menfi, dünyadaki pek çok halkın ayrılık ve bölünme sıkıntıları çektiğini ancak irade, azim, affedici olma, hoşgörü ve uzlaşma yoluyla bunların üstesinden geldiğini ve yeniden ayağa kalktığını söylemiştir.⁸⁹

• Cezayir

Cezayir Cumhurbaşkanı Abdelmecid Tebbun, ülkeyi ziyaret eden Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed Al Sani ikili ilişkileri ve ortak öneme sahip konuları görüşmüştür. Katar haber ajansının bildirdiğine göre, görüşme Cezayir'in batısındaki Vahran kentindeki ikametgâhında gerçekleşti. Görüşmede, iki ülke arasındaki iş birliğinin geliştirilmesi ve ortak öneme sahip konular ele alınmıştır. Cezayir haber ajansı da görüşmenin iki lider arasında gerçekleştiğini belirtirken, Katar Emiri'nin Vahran kentinde düzenlenen 19. Akdeniz Oyunları'nın şeref konuğu olduğuna dikkat çekmiştir. Katar Emiri Şeyh Temim, Cezayir ziyareti öncesinde Kahire'de Mısır Cumhurbaşkanı Abdulfettah es-Sisi ile bir araya gelmişti.⁹⁰

Cezayir Enerji Bakanlığı, Nijerya'nın Başkaneti Abuja'da Nijeryalı ve Nijerli yetkilerle gerçekleşen Trans-Sahara gaz hattı projesi ilgili açıklama yapmıştır. Açıklamada görüşmenin bir an önce hayata geçirilmesi planlanan projenin ilk yapı taşları olduğu vurgulanmıştır. Görüşmeye Cezayir Enerji ve Maden Bakanı Muhammed Arkab, Nijerya Petrol Kaynaklarından Sorumlu Devlet Bakanı Timipre Sylva ve Nijer Enerji ve Yenilenebilir Enerji Bakanı Mahamane Sani Mahamadou katılmıştır.⁹¹

88 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libyada-dibebe-baskanligindaki-ulusal-birlik-hukümetinin-gorev-suresi-doldu/2620190>

89 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libya-baskanlik-konseyi-ulusal-uzlasi-icin-stratejik-vizyon-calismasi-baslattiklarini-acikladi/2621164>

90 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/katar-emiri-seyh-temim-ve-cezayir-cumhurbaskani-tebbun-iliskileri-gelistirmeyi-hedefliyor-/2622744>

91 <https://www.middleeastmonitor.com/20220621-algeria-meets-with-nigeria-and-niger-for-trans-sahara-gas-pipeline-project/>

Cezayir, İspanya ile Batı Sahra meselesi yüzünden İspanya ile tüm turizm ilişkilerini askıya almıştır. Cezayir Turizm Bakanlığı tarafından 19 Haziran tarihinde yayımlanan belgede tüm tur operatörlerinin İspanya ile turizm ilişkilerini derhâl askıya almaları istenmiştir.⁹²

• Tunus

Tunus Cumhurbaşkanı Kays Said yaptığı açıklamada yeni anayasada İslam'ın devletin dini olarak değil Tunus'un dini olarak yer alacağını söylemiştir. Said anayasada "devletin dini İslam'dır" ibaresinin yer almayacağını açıkça belirtmiştir. 2014 yılında yapılan anayasanın ilk maddesinde "Tunus özgür, bağımsız ve egemen bir devlettir, dini İslam, dili Arapça ve sistemi cumhuriyettir" ifadesi yer almaktaydı. Said ayrıca yeni anayasanın hangi hükümet sistemini içereceği sorusuna "önemli olan başkanlık ya da parlamenter sistem olması değil önemli olan egemenliğin halk için olması ve işlevsel olması" şeklinde konuşmuştur.⁹³ Öte yandan ulusal diyalogu denetleyen Ekonomik ve Sosyal Komite Başkanı İbrahim Bouderbala, yeni anayasa taslağının tamamlandığını açıklamıştır. Bouderbala taslağın önümüzdeki hafta Kays Said'e teslim edileceğini açıklamıştır. Bourdebala yeni anayasa ile beraber cumhurbaşkanlığı sistemine dönüş olacağını hükümet üyelerini atama yetkisinin cumhurbaşkanında olacağını ve cumhurbaşkanının yürütme erkinin başı olacağını belirtmiştir.⁹⁴

Tunus'ta eski Başbakan Hammadi el-Cibali'nin gözaltına alındığı bildirilmiştir. Eski Başbakan Cibali'nin Facebook sayfasından yapılan açıklamada, "Eski Başbakan Hammadi el-Cibali, emniyet ekipleri tarafından telefonuna el konularak, gözaltına alındı ve bilinmeyen bir yere götürüldü" ifadelerine yer verildi. Cibali'nin ülkenin doğusundaki Susa kentinde gözaltına alındığı aktarılan açıklamada, Cibali'nin birkaç ay önce pasaportla başvuruda bulunarak yenilemek istemesine rağmen alamadığı kimlik kartı olmadığı gerekçesiyle gözaltına alındığına işaret edilmiştir. Cibali 2011-2013 yılları arasında Nahda Partisi'nden başbakanlık görevini yürütmüştür. Partinin reformcu kanadından biri olarak bilinmektedir.⁹⁵

• Fas

İspanya'nın Kuzey Afrika'daki toprağı Melilla kentindeki Fas sınırında 24 Haziran'da yaşanan düzensiz göçmen akınında ölü sayısı Fas makamlarınca 18 olarak açıklansa da İspanyol sivil toplum örgütü Caminando Fronteras bu olayda 37 göçmenin öldüğünü öne sürmüştür. Caminando Fronteras'ın Sözcüsü Helena Maleno, sınırdaki dikenli tel örgülerden atlayıp İspanya tarafına geçmeye çalışan düzensiz göçmenlerin akını sırasında Fas tarafında ölenlerden sayısının 18 değil 37 olduğunu, hâlen ağır yaralılar bulunduğunu, ölü sayısının daha da artabileceğini duyurmuştur. Sosyal medyadaki hesabından açıklama yapan Maleno, "Melilla'daki

92 <https://www.middleeastmonitor.com/20220620-algeria-suspends-tourism-ties-with-spain-amid-tension/>

93 <https://www.middleeastmonitor.com/20220622-tunisia-islam-will-not-be-state-religion-says-saied/>

94 <https://www.middleeastmonitor.com/20220621-the-fastest-constitution-draft-in-the-world-restores-presidential-system-to-tunisia/>

95 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunusta-eski-basbakan-cibali-gozaltina-alindi/2621382>

trajedide 37 kişinin öldüğünü doğruluyoruz. Bu nihai sayı değil, daha da artabilir” ifadelerini kullanmıştır. Fas İnsan Hakları Derneği de Fas hükümetinin verdiği resmi sayının aksine, 2’si Fas polisi, gerisi göçmen olmak üzere toplam 27 kişinin öldüğünü ileri sürmüştür. Konuyla ilgili açıklama yapan Afrika Birliği Komisyonu Başkanı Moussa Faki Mahamat, Afrikalı göçmenlere yönelik aşağılayıcı muamele” karşısında çok olduklarını ifade etmiş ve endişe içinde olduğunu belirtmiştir.^{96 97}

96 <https://www.aljazeera.com/news/2022/6/27/au-expresses-deep-shock-over-migrants-deaths-at-spain>

97 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fastan-istryanyaya-gecmeye-calisirken-olen-duzensiz-gocmen-sayisinin-37-oldugu-iddia-edildi/2622918>